

دکتر محمد احمدیان

مدیر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس
معاونت بهداشت دانشگاه علوم پزشکی مشهد



مینا احدی

رئیس گروه سلامت مادران معاونت
بهداشت دانشگاه علوم پزشکی مشهد



مرضیه دباغیان

کارشناس سلامت مادران
دانشگاه علوم پزشکی مشهد



فهیمة فرگاهی

کارشناس سلامت مادران
دانشگاه علوم پزشکی مشهد



اهداف آموزشی

امید است خوانندگان محترم پس از مطالعه:

- اهمیت مراقبت پیش از بارداری را بدانند و بر نقش مؤثر خود در پیگیری و شناسایی مادر واقع باشند.
- اصول پیشگیری از ابتلا به کووید ۱۹ در دوران بارداری را بیان کنند.
- توصیه های بهداشتی لازم به زنان باردار مبتلا به کووید ۱۹ را ارائه کنند.
- ضرورت مراقبت های پس از زایمان در زنان شیرده مبتلا به کووید ۱۹ را توضیح دهند.
- اهمیت مراقبت های سلامت روان در دوران بارداری و شیردهی در کووید ۱۹ را شرح دهند.

سناریوی مرگ مادر به دنبال ابتلا به بیماری کووید ۱۹

سفر مرگبار

اگر این مادر و خانواده اش توصیه های بهداشتی در خصوص کووید ۱۹ را جدی گرفته و به سفر و مهمانی نرفته بودند، بدون شک این مادر درگیر بیماری نمی شد.



(آسم) بوده و قبل و حین بارداری دارو مصرف می کرده است. مادر در دوران بارداری چند نوبت به متخصص زنان مراجعه داشته است.

او که به قول اطرافیانش از کرونا بسیار می ترسید اما در زمان اوج همه گیری بیماری کووید ۱۹، با وجود دریافت آموزش های کارکنان تیم سلامت، در ماه هشتم بارداری چندین مرتبه اقدام به سفر از روستا و اقامت در منزل خویشاوندان کرده و چند روز پس از بازگشت به روستای محل زندگی خود با شکایت سرفه و تنگی نفس مختصر، به خانه بهداشت مراجعه و توسط پزشک مرکز ویزیت شده و در معاینه تنفس و سطح اکسیژن خون نرمال ثبت شده است.

با این وجود به علت تنگی نفس مختصر، پزشک توصیه می کند بیمار به بیمارستان مراجعه کند. پس از مراجعه مادر به منزل به علت تشدید علائم، شب همان روز به

میزان مرگ و میر مادران بر اثر عوارض بارداری و زایمان، نشانه مهمی از وضعیت زنان در جامعه، دسترسی به مراقبت ها، کفایت و کیفیت مراقبت ها در دوران پیش، حین و پس از زایمان و ظرفیت سیستم ارایه خدمات است و از مهم ترین شاخص هایی به شمار می رود که بیانگر وضعیت توسعه کشورهاست. در شرایط پاندمی کووید ۱۹، مادران باردار به ویژه مادران دارای بیماری زمینه ای، چاق و... در معرض خطر بوده و بارداری موجب می شود در صورت ابتلا مادر به بیماری کووید ۱۹، تظاهرات بیماری شدیدتر و نگران کننده تر باشد. بنابراین رعایت دستور عمل های بهداشتی و انجام اقدام های پیشگیرانه از ابتلا به ویروس کرونا، در مادران باردار بسیار مهم و ضروری است.

ما چرا چه بود؟

خانم ۳۷ ساله، BMI:29.6، سابقه سزارین قبلی (دوبار)، سقط مکرر، دارای تحصیلات در مقطع ابتدایی، خانه دار و ساکن روستای اصلی بوده که آخرین روش پیشگیری از بارداری وی طبیعی بوده و پیش از این نیز به دلیل سقط مکرر و مایوس بودن از بارداری برای دریافت مراقبت پیش از بارداری به خانه بهداشت مراجعه نکرده است. مادر ابتدای شیوع بیماری نوپدید کووید ۱۹ در بهمن ماه سال ۹۸ با سن بارداری ۹ هفته و ۳ روز به خانه بهداشت مراجعه و اظهار داشته قبل از بارداری به علت سابقه سقط مکرر و آلرژی به متخصص زنان و داخلی مراجعه و ویزیت شده است. تشکیل پرونده بارداری و اولین مراقبت دوران بارداری وی توسط بهورز انجام شده و همچنین ماما و پزشک نیز او را ویزیت کرده اند. به علت ترس مادر از ابتلا به کرونا مراجعاتش به خانه بهداشت برای دریافت مراقبت با پیگیری و هماهنگی قبلی بوده و ۴ نوبت مراقبت دوران بارداری و دو نوبت غربالگری علائم کرونا ویروس توسط بهورز انجام شده که همه چیز نرمال گزارش شده است. مادر بیش از ۱۰ سال دارای بیماری زمینه ای تنفسی



اگر مراقبت پیش از بارداری با کیفیتی به این خانم ارایه شده بود و توسط پزشک نیز ویزیت شده بود و آموزش مؤثر در خصوص اهمیت رفع مشکل چاقی، قبل از دوران بارداری به وی داده شده بود شاید سرانجام این مادر به مرگ ختم نمی شد.



بیمارستان شهرستان مراجعه و با احتمال ابتلا به کرونا بستری می شود. با توجه به بیماری زمینه ای و شرایط مادر با سن بارداری ۳۳ هفته، تصمیم به ختم بارداری گرفته و سزارین می شود. نمونه PCR مادر و نوزاد مثبت و متأسفانه به علت مشکلات تنفسی مادر در بخش ICU و نوزاد در NICU بیمارستان بستری می شود. مادر به دلیل عوارض جراحی و عفونت محل بخیه، دوباره تحت عمل جراحی قرار گرفته و به دلیل آسم و عوارض کووید ۱۹ به مدت سه هفته در ICU بیمارستان شهرستان بستری می شود و سپس با حال عمومی نسبتاً خوب و با دستور بررسی و تکرار آزمایش خون و ... از بیمارستان ترخیص و به روستا بازگشته است. پیگیری مراقبت پس از زایمان، تلفنی انجام شده و بر اساس پیگیری ها، بیمار در منزل از اکسیژن استفاده کرده و آزمایش های دوره ای نیز از او گرفته شده است.

۱۰ روز پس از ترخیص به علت تنگی نفس و انجام آزمایش به بیمارستان شهرستان مراجعه کرده و به علت تشدید علائم و بروز علائم قلبی، بستری و ویزیت قلب نیز می شود. روز بعد به علت عدم همکاری بیمار و بروز علائم روحی (شک به افسردگی پس از زایمان) با رضایت شخصی ترخیص و به منزل اقوامش در شهر مراجعه و در حالی که تنفس وی با کمک اکسیژن

مصنوعی (دستگاه اکسیژن ساز) بوده تحت مراقبت بستگانش در منزل قرار می گیرد. ۳ روز پس از ترخیص حال وی وخیم شده و در حالی که فاقد علائم حیاتی است به وسیله اورژانس ۱۱۵ به بیمارستان منتقل شده و متأسفانه با وجود انجام عملیات احیا، فوت می کند.

اقداماتی که اگر به آن ها توجه شده بود شاید این مادر

هنوز زنده بود:

- با توجه به در معرض خطر قرار گرفتن بیشتر مادران با بی ام آی بالا از نظر ابتلا به بیماری کووید ۱۹ و عوارض آن، اگر در مراقبت پیش از بارداری در خصوص رفع مشکل وی آموزش اثر گذار داده می شد و سایر پیگیری های لازم انجام شده بود، شاید سرانجام این مادر به مرگ ختم نمی شد.
- در صورت جدی گرفتن توصیه های بهداشتی توسط مادر و خانواده وی در مورد کووید ۱۹ و شرکت نکردن در مراسم مهمانی، ختم و...، قطعاً این مادر مبتلا به بیماری کووید نمی شد. بنابراین برنامه ریزی و آموزش متناسب در هر منطقه جهت افزایش آگاهی عموم و به ویژه حساس سازی مادران باردار ضروری است.
- حساسیت بیشتر ارایه دهندگان خدمت به منظور شناسایی بیماری زمینه ای مادر و انجام اقدامات مطابق دستورالعمل ضرورتی قابل توجه است.

نتیجه گیری

با توجه به نبود درمان قطعی و مؤثر برای بیماری کووید ۱۹ و همچنین به دلیل احتمال تغییر سریع و ناگهانی فاز بیماری از خفیف به خیلی شدید و عوارض پیش بینی نشده و وقوع وضعیت بحرانی، آموزش پیشگیری از ابتلا به کرونا و ویروس و پیگیری مستمر وضعیت مبتلایان، از مهم ترین ارکان برنامه سلامت مادران است.